

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SİVİL TOPLUMLA
İ L İ Ő K İ L E R**
G E N E L M Ü D Ü R L Ü Ğ Ü

“Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir.”

Bu makale Anayasa Hukukçuları Derneđi tarafından gerçekleştirilen “Cumhuriyet’in 100. Yılında Demokrasi Hafızasının Oluşturulması Projesi” kapsamında kaleme alınmıştır.

Av. Emrullah BEYTAR¹

¹ Avukat.

TÜRKİYE’DE DARBELER SÜRECİ VE 28 ŞUBAT DARBE YARGILAMALARI

28 Şubat’a Giden Yol

1995 genel seçimlerinin birinci partisi olan Refah Partisi, içeride ve dışarıda birçok kesimin paniklemesine, korkmasına hatta uyanmasına sebep olmuştur. Çünkü antidemokratik kurallar üzerine inşa edilmiş olan sistemin dışlamış olduğu üç kesimden biri olan dindarlar ilk defa kimliklerini gizlemeden ve kendilerini o şekilde tanımlayarak genel seçimlerde birinci parti olmuştu. Aslında bu gelişme beklenmeyen bir gelişme değildi. Çünkü 1991’de hazırlanan Yavuz psikolojik harekât planındaki değerlendirmelerde yakın tarihte böyle bir tehlikenin varlığına işaret edilmişti. Bugün 28 Şubat olarak bilinen sürecin başlangıç tarihi, kanaatimizce bu planın hazırlanıp uygulamaya konulduğu tarihtir. 1995 seçimlerinde değişimi, “adil düzen” sloganıyla topluma vaat eden Refah Partisi, halkın önemli bir kesiminin güven ve itibarını kazanarak birinci parti olmuştur.

O döneme ışık tutan kitaplardan biri kuşkusuz dönemin TBMM Başkanı Mustafa Kalemli’ye aittir. Sayın Kalemli, bilhassa dönemin vesayet makamı olan asker eliyle, Refah-Anap arasındaki nişanın nasıl bozdurulup düğüne engel olunduğunu ayrıntılı bir şekilde anlatır. Bugün 28 Şubat davasında sanık olarak yargılanan dönemin asker bürokratları, mahkeme sorgularında Kalemli’nin anlatımlarını tekzip etmektedirler. Oysa mertçe konuşmalarından dolayı mahkemede her söz aldığımda kendisini rahmetle andığım dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya’nın Tamer Baytok’a verdiği söyleşideki anlatımları Kalemli’yi doğrulamaktadır. Bu kitabın görüntülü bir şekilde kayıt altına alınmış cd çözümleri neticesinde yazılmış olduğunu da hatırlatalım. Askerî vesayetın tüm çabalarına rağmen Refah’sız bir koalisyon mümkün olmadı. Doğruyol Partisi ile yapılan görüşmeler neticesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin 54. Hükûmeti 8 Temmuz 1996’da güvenoyu olarak göreve başladı.

Vesayet Odağı, Refahyol’u Öldürmek için Gölcük’te Toplanıyorlar

Refahyol hükûmeti kurulduktan hemen sonraki ilk MGK toplantısında irtica ile mücadele konuları konuşulmak istenmiş ancak Erbakan’ın erteleme taktiklerindeki başarısı ve Güven Erkaya’nın bir toplantı tarihinde yurt dışında oluşundan dolayı bu konular etraflı bir şekilde tartışılmamıştır. Aralık 1996 tarihindeki MGK toplantısından Güven Erkaya’nın Başbakan’a yönelik sert konuşması ve bu konuşmasının diğer Kuvvet Komutanlarınca desteklenmesi vesayet makamını belli arayışlara sevk etti. Bu amaçla Ocak 1997’de Genelkur-

may Başkanı, Kuvvet Komutanları, J Başkanları ve ilgili karargâhdaki bazı daire başkanları Gölcük Donanma Komutanlığında bir araya geldiler. Bugün sanık olarak yargılananlar, bu toplantının mahiyetinin bir harp oyunu izlemek olduğunu söyleseler de toplantıya ev sahipliği yapan Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya mezkur söyleşisinde, toplantıda Refahyol'dan nasıl kurtulunabileceğinin konuşulduğunu, bir sonraki MGK toplantısının bu amaç için kullanılması kararı alındığını, bu nedenle de 28 Şubat kararları olarak bilinen kararların orada yazıldığını net bir şekilde beyan etmiştir.

Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de merhum M. Ali Birand'a verdiği demeçte Güven Erkaya'nın bu beyanını desteklemiş, MGK toplantısı öncesinde Genelkurmay Başkanı ve komutanların kendisine geldiğini, söz konusu kararların MGK toplantısından geçmesini istediklerini, kendisinin de bu kararlardaki bazı ağır ve hakaret içerikli kelimeleri metinden çıkardığını ve sonuç itibarıyla o metindeki maddelerin MGK toplantısından geçirildiğini dile getirmiştir.

Süleyman Demirel de meşhur 28 Şubat MGK toplantısından önce Genel Kurmay Başkanı, kuvvet komutanları ve dönemim MGK Genel Sekreterinin Köşk'e geldiğini, Refahyol'dan şikayetçi olduğunu, ortalığı yatıştırmak amacıyla kendilerinden bir brifing talebinde bulunduğunu ve 1997 Ocak ayı sonlarında karargâhda kendisine bir brifing verildiğini, brifingde dile getirmiş olduğu kaygıları ve bu kaygılara dayanak olan irtica görünümlü 55 olay araştırıldıktan sonra konuşmak istediğini söylediğini ve akabinde bu 55 olayın Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince araştırıldığını, olaylardan yaklaşık otuzunun asılsız ve gazete haberleri olduğunu dile getirmiştir.

MGK Tutmazsa B Planı Devreye Sokulacak

Güven Erkaya söyleşisinde Gölcük toplantısında aslında Refahyol hükümetini görevden uzaklaştırmak için A ve B planları hazırlandığını dile getirmiş olmakla birlikte, o dönemde vuku bulmuş olaylar zinciri de Erkaya'nın beyanlarını desteklemektedir.

Gölcük toplantısındaki A planı, hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunun tepkisini çekmemek için Karargâh destekli silahlı kuvvetlerin öncülüğünde belli planlar dahilinde hükümeti sindirip korkutarak görevden uzaklaştırmaktı. Bu amaçla ilk adım bu toplantıdaki kararları 28 Şubat'taki MGK toplantısında resmiyete dönüştürmek olacaktı. Bu kararlar resmiyete dönüştüğünde bu kararlara dayanılarak başka yapılanmalara gitmek ve

silahsız güçleri harekete geçirmek daha kolay olacaktı. Bu toplantıdaki diğer önemli bir konu da daha sonra Türkiye toplumu üzerinde bir karabasan korkusunu yayacak olan Batı Çalışma Grubunun kurulma fikrinin ilk defa konuşulmuş olmasıdır. Güven Erkaya kendi söyleşisinde bununla ilgili; "...MİT, Başbakanlığa; polis ise İçişleri Bakanlığına bağlı olduğu için güvenilir bilgi alma imkanının olmadığı ve silahsız kuvvetlerin başarısız olması halinde sokaktan gelecek tepkiyi kontrol etmek amacıyla bir yapıya ihtiyaç olduğunu söylediğini ve bu fikrinin kabul gördüğünü... İşte irtica ile ilgili güvenilir bilgilere sahip olmak için toplantıların karargâh merkezli ancak kuvvet komutanlıklarında ve bunlara ait birliklerde yapılması fikrinin kendisine ait olduğunu" söyler.

Sincan'daki Kudüs Gecesi Bahane, Amaç Hükûmeti Sindirmek

Ocak 1997'nin sonunda yapılan ikinci Kudüs Gecesi'ndeki sıradan konuşmaları "rejime meydan okuma" şeklinde topluma aktaran silahsız kuvvetlerin bileşenlerinden bir kısım yazılı ve görsel medya, tankların Sincan'dan yürütülmesi için zemin oluşturma gayreti içindeydi. Nihayet 6 ay öncesinden tarihi ve yeri planlanan bir eğitim çalışmasının, karargâhdan bir gece yarısı gelen telefonla 4 Şubat sabahı yapılması emredilmiştir. Dönemin Zırhlı Birlikler komutanı yıllık iznini kullanmak üzere Uludağ'da olduğu, eğitime katılmaya hazır olmadığı halde tank ve askerî araçların tatbikat mahalline trenle taşınmayarak ilçenin en işlek caddesinden tatbikat mahalline intikali sağlanmıştır. Bir tank ise bozuk olduğu iddiası ile gün boyu Sincan ilçe merkezinde bırakılmıştır.

5 Şubat 1997 tarihli silahsız kuvvetlere mensup gazeteler, manşetlerine Sincan'daki tank geçişini, bu geçişin sebebini ve geçişten dolayı toplumsal algıyı taşımışlardır. Silahsız kuvvetlerin medya bileşenlerine göre bu geçiş demokrasiye bir balans ayarıydı ve askerinin hükûmetten memnun olmadığını açık bir göstergesiydi.

28 Şubat davasının sanıklarından çift beyinli lakabıyla meşhur ve dönemin komutanlarından olan İzzettin Yeniğün hem savcılık hem de mahkeme sorgusunda gece yarısı gelen telefonu, telefona verdiği cevabı, o günkü duruşunu, 3 Şubat tarihli Ceride'nin kapatılmış olmasına rağmen sonradan neden değişikliğe gidildiğine dair sorulara vermiş olduğu cevaplarda 4 Şubat tarihli tank geçişinin önceden planmış bir geçiş olmadığını belirtmektedir. Zaten Güven Erkaya da söz konusu söyleşisinde; "Laikliğin korunması lüzumuna bizi fazlasıyla iten olaylardan biri, elbette Sincan'da cereyan eden hadiseler olmuştur. Sincan olayları, MGK dâhil her düzeydeki toplantıda ele alındı. Buna rağmen, hükûmet çevrelerin-

den hiçbir reaksiyon gelmemesini bir süre üzüntüyle karşıladık. Bu böyle devam etmezdi. Genelkurmay'da Kara Kuvvetleri Komutanı Hikmet Köksal, Çevik Bir ve ben bir araya geldik. Hikmet Paşa, hükûmetin bir şey yapacağı yok, bizim buna mutlaka bir şey yapmamız lazım, halk bunu bizden beklemektedir, ben Genelkurmay Başkanının da emrini alıp planlanmış bir program tahtında tatbikata katılacak tank birliklerini Sincan'dan geçirterek, eğitim alanına oradan gönderirim dedi. Ve ertesi gün tanklar yürüdü. Sincan'dan geçtiler. Tankların geçişi beklenen etkiyi gösterdi. Hem de fazlasıyla." demiş olmasına rağmen sanıkların çoğu Güven Erkaya'nın bu beyana Erkaya'nın ölmüş olduğu gerekçesi ile cevap vermekten kaçınmışlardır.

28 Şubat MGK Toplantısında Neler Yaşanmış?

Uzun kış akşamlarından biri olan 28 Şubat akşamı diğer akşamlara nazaran özellikle merhum Erbakan için daha bir uzun olmuştur. Sivil iktidardan memnun olmayan vesayet makamı, sivil hükûmeti iktidardan uzaklaştırma amacıyla Gölçük'te hazırladığı A planının ilk aşamasını 28 Şubat'ta yapılacak MGK toplantısı ile hayata geçirecekti. Planın ilk aşamasında eğer başarılı olamazlarsa B planı olan; silahlı güçleri devreye sokulacağı plan uygulamaya konulacaktı. Ancak uzun 28 Şubat MGK toplantısının sonunda A planının uygulanabilirliğine dair bir zemin oluşmuştur. Gölçük'te hazırlanan kararlar MGK toplantısının kararlarına dönüştürülmüş ve o bu kararları o gece Başbakan'a imzalatmak istemelerine karşılık, başbakan tepkisini ortaya koyarak bu işin aceleye getirilmemesi gerektiğini söylemiş ve Sayın Demirel'in desteği ile kararlar o gece imzalanmamıştır. O tarihli MGK kararı 4 maddelik olmasına rağmen, bir maddede eklere atıf yapılmıştır. Ancak o atıf yapılan ekteki maddelerin yazılı olduğu metin sadece MGK sekreterinin imzasını taşımaktadır. Dönemin MGK sekreteri İlhan Kılıç, sorgusu sırasında yönelttiğimiz sorulara maalesef tatmin edici cevaplar verememiştir. 28 Şubat MGK kararları beş gün aradan sonra dönemin başbakanı Erbakan tarafından imzalanmıştır. Erbakan'ın bu imzası üzerine kararların uygulaması için 13 Mart 1997 tarihli genelge yayımlandığı ve BÇG'nin bu genelge çerçevesinde kurulduğu söylene de ortada böyle bir genelge bulunmamaktadır.

Silahsız Kuvvetlerin Eğitimi Başlatılıyor

Gölçükteki A planının ilk aşaması hasarsız bir şekilde uygulamaya konulduktan sonra ikinci aşama, hükûmete yönelik psikolojik harekât aşaması olacaktı. Bunun için de Karargâh destekli bir silahsız kuvvetlerin oluşturulup eğitilmesi ve öncelikle sivil görünümlü yapılarla

iş birliğine gidilmesi gerekiyordu. İşte bu sivil görünümlü yapılarla ilk buluşmalar, brifingler zincirinin ilk halkası olan 28-29 Nisan 1997 tarihli brifingle gerçekleştiriliyor. Medya, YÖK, Yargı mensupları, sendikalar, derneklerin katılım gösterdiği bu brifinglerin kamuoyunda en fazla ses getireni ise 11 Haziran 1997 tarihli brifing olmuştur. Çünkü bu brifinge katılmış olan gazeteciler ve gazete yöneticileri bir sonraki günün gazete manşetlerini ve köşelerini askerinin sivil hükûmete karşı duyduğu kin ve güvensizlik üzerinden hazırlamışlardı. Bu tarihli brifingin en önemli özelliklerinden biri, Karargâhta Batı Çalışma Grubunun varlığından ilk defa bahsediliyor olmasıdır. Grubun kuruluşunun 54. hükûmetin irtica ile mücadeledeki isteksizliğinden kaynaklandığı, amacının ise Türkiye'deki irtica haritasının çıkarılması olduğu söylenmiştir. Yine bu brifinge katılan gazetecilerden İsmet Berkan 12 Haziran 1997 tarihli "BÇG ve Meleklerin Cinsiyeti" başlıklı yazısıyla Türkiye toplumu ilk defa BÇG hakkında kapsamlı bir bilgiye sahip oluyordu. Gazeteci Berkan söz konusu yazısında üst düzey bir komutana dayandırarak aktardığı bilgilere göre; BÇG'nin Karargâh merkezli olup, kuvvet komutanlıklarında ve taşra teşkilatlarında uzantılarının olduğunu ve her gün merkeze oluk oluk bilgi geldiğini söyler. Berkan'ın bir üst düzey askerî yetkiliye dayandırdığı bu sözlerin doğru olduğunu, daha sonra Onbaşı Kadir Sarmusak'ın sızdırdığı belgelerden dolayı açılan soruşturma ve mahkeme evraklarından öğrenmekteyiz.

BÇG'nin Kuruluşu ve Çalışması

11 Haziran 1997 tarihinde Karargâhta verilen brifingin metninden de açıkça anlaşılacağı üzere 54. hükûmetin irtica ile mücadeledeki isteksizliğinden vazife çıkartarak, bir istihbarat ağı kurdukları, bu istihbarat ağı üzerinden Türkiye'deki irtica haritasını çıkartmak istediklerini beyan etmişlerdir. BÇG üzerinden gelecek bilgiler ışığında hükûmet korkutulup istifaya zorlanacak; sonrasında bu durum, sivil siyaseti ve sivil toplumu yeniden dizayn etmekte kullanılacaktı. Nitekim daha sonraki süreçlerde gelişen olaylar, BÇG'nin toplum ve sivil siyaset üzerinde önemli tahribatlar yaptığını ortaya koymaktadır.

4, 7, 10 Nisan 1997 tarihleri, Karargâhta yapılan toplantılarla, BÇG'nin kurulduğu tarih olarak kayıtlara geçmiştir. Batı Çalışma Grubu'na ait 29 Nisan 1997 tarihli BÇG Rapor Sistemi konulu belge, 05 Mayıs 1997 tarihli BÇG Bilgi İhtiyaçları konulu belge, 6 Mayıs 1997 Tarihli Batı Harekât Konsepti konulu belge, 27 Mayıs 1997 tarihli Batı Eylem konulu belge sanıkların önemli bir kısmı tarafından varlıkları inkâr edilse de bir diğer kısmı tarafından kabul edilmiş; Genel Kurmay Başkanlığı Adli müşavirliği kayıtlarında da BÇG Batı Eylem Planının varlığına ilişkin mahkemeye bildirimde bulunulmuştur. Yine Onbaşı Kadir Sar-

musak soruşturmasında, sızdırılan belgelerin asıllarının olup olmadığı ve gizlilik derecesi Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanlığından sorulmuş ve cevabi yazıda asıllarının olduğu ve devletin güvenliğine ilişkin birinci derecede gizli belge olduğu cevabı verilmiştir. Kısacası BÇG'ye ait bu belgelerin varlığı sanıkların önemli bir kısmı tarafından inkâr edilse de 1997 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı askerî savcılığın yapmış olduğu soruşturma ve mahkemenin yapmış olduğu yargılama, bu belgelerin asıllarının var olduğunu ortaya koymuştur. BÇG yukarıda dile getirmiş olduğumuz eylem planı çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüş olmasına rağmen yine bu sürede Başbakanlıkta askerî danışmanlık birimi olmasına rağmen gerek bu birime ve gerekse Başbakanlığa verilmiş herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Genel Kurmaya Başkanlığı'nın 1997 tarihçesinde BÇG'nin son toplantısının 16 Haziran 1997 tarihli olduğu, 54. hükûmetin düşürülme tarihi olan 28 Haziran 1997 tarihinden sonra bir toplantısının olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Güven Erkaya söz konusu söyleşisinde; 55. hükûmet döneminde de BÇG'nin faaliyetlerine devam ettiğini, 55. hükûmetin Başbakanlık Uygulama ve Takip Koordinasyon Kurulunu kurmasının temel amacının, BÇG'nin anlamsızlığı ve lağvedilmesini sağlamak olduğunu ancak daha sonraki süreçte BÇG'nin aksine lağvedilmeyerek Başbakanlıktaki birimin bilgi kaynağı olduğunu dile getirmiştir.

54 Hükûmetin Düşürülmesi ve Dindarlara Yönelik Cadı Avının Başlatılması

Silahsız kuvvetlerin sokak eylemleri, Genel Kurmay Karargâhında merkezi bulunan ancak kuvvet komutanlıklarında da yapılanması olan BÇG'ye ait bir kısım belgelerin Onbaşı Kadir Sarmusak tarafından Emniyet İstihbarat Başkan ve Yardımcısına sızdırılması ve bunların Karargâhda bir darbe hazırlığı olduğu gerekçesiyle evrakın kayda girilmemesi, hükûmetin ilgi makamlara ulaştırması neticesinde kamuoyunda askerin her an silahla müdahale edeceği havası oluşturulmuştur. Güven Erkaya söz konusu söyleşisinde askerin silahla müdahale etme niyetinin olmadığı ancak hükûmeti korkutarak görevden uzaklaştırma yöntemini kullandıklarını, bu belgelerin sızdırılmasındaki amacın ise hükûmetin kendisine yönelik bir darbe hazırlığı içerisinde olduğu korkusunu vermek olduğunu, sızdırılan belgelerle de hedeflerine ulaştıklarını dile getirmiştir.

54. hükûmetin düşürülmesinden sonra kurulan 55. hükûmetin Başbakanı, "Demokrasi laikliğe feda edilmez." çıkışını yaptıktan sonra askerin muhtırasıyla karşılaşmıştır. 55. hükûmet, antidemokratik bir yapı olan, illegal yöntemlerle çalışan ve kamuoyunda bü-

yük bir tepki uyandıran BÇG'nin lağvedilmesine zemin oluşturmak ve askerleri ikna etme amacıyla Başbakanlık bünyesinde Başbakanlık Uygulama, Takip ve Koordinasyon Kurulu oluşturmuştur. Ancak Güven Erkaya'nın beyanları, bu kurulun daha sonra BÇG'nin istihbaratından faydalanmak zorunda kaldığı ve uygulamaların çoğunun BÇG'den gelen bilgiler üzerinden gerçekleştiği yönündedir.

Ocak 1997'de Gölcük'te yapılan toplantı ile başlayan darbe süreci, 16 Haziran 1997 tarihinde 54. hükûmetin düşürülmesi ile son bulmuşken, bu tarihten sonra sivil toplumun yeniden dizaynı çalışmasına başlanmıştır. Amaç daha sonraki dönemlerde Refah ve onu çizgisindeki hareketlerin iktidar olmasını engellemektir. Sanıklar savunmalarında "28 Şubat olmasaydı AKP iktidar olamazdı." tezini ileri sürseler de benim onlara cevabım, "28 Şubat olmasaydı Ak Parti iktidara daha erken gelecekti." şeklinde olmuştur.

Darbecilerin yapması gereken ilk iş yukarıda dile getirmiş olduğum gerekçelerden dolayı, toplumun yeniden dizayn edilmesi idi. Bunun için dindar insanlar üzerine silahsız kuvvetlerinden medya ve yargı gönderilecekti. Medya gerçek dışı haberleriyle yargıyı harekete geçirecek, yargı ise kanun adına kanunsuzluk yaparak dindar insanların geleceğini karartma rolünü oynayacaktı. Önce, genellikle dindar insanların yetiştiği İmam Hatip'lerin önünü kesmek veya onları en az zararlı hale getirmek için 8 yıllık zorunlu eğitim BÇG'nin baskısıyla yasalaştırılacaktı. Daha sonra genç nesil olan dindarları etkisizleştirmek için önce başörtüsü yasağını arkasında da kamuda çalışan insanları, derin devlet destekli din görünümlü terör örgütleriyle irtibatlandırarak brifingli yargıya teslim edeceklerdi.

Bu süreçte BÇG tarafından tehlikeli görünen vakıflar önce fişlenmiş, arkasından kapatılma istemli davaların açılması için Vakıflar Genel Müdürlüğüne talimatlar verilmiştir. Bu talimatlar çerçevesinde açılan kapatma davalarının tamamı, mahkemelerin kapatma kararı ile neticelenmiştir. Hatta Zehra Vakfı Başkanı ve Hakyol Vakıf başkanları karanlık cinayet ve kazalara kurban edilmiş ve Zehra Vakfı ile Milli Gençlik Vakfı brifingli yargı tarafından kapatılırken, Hakyol Vakfı kendini feshetmek zorunda bırakılmıştır. Kısaca 28 Şubat olarak bilinen süreç, önce 54. hükûmetin düşürülmesine sebep olmuş, arkasından da toplumda büyük travmalara yol açan toplum mühendisliği çalışmaları yapılmıştır.

28 ŞUBAT DARBESİ YARGILAMA SÜRECİ

Demokrasisini evrensel değerler üzerinden inşa edememiş olan Türkiye Cumhuriyeti, 1960 darbesinden sonra neredeyse her on yılda bir demokratik gelişmeyi durduran, hukuku asıya alan ve sivil siyaseti yeniden şekillendiren darbe ve muhtıralara tanık olmuştur. Darbe ve muhtıralar çok kolay yapılıyordu. Buna karşılık darbe ve muhtıraların yargılanması zordan öte imkansızdı. Çünkü darbeyi yapanlar, darbe sonrasında yaptıkları anayasalarla kendilerinin güvenliği sağlayacak mekanizmalar ve kurumlar ihdas ettikleri gibi darbe faillerinin yargılanması yönünde girişimde bulunan hukukçu ve siyasetçileri de sert bir şekilde cezalandırabiliyorlardı. 1980 askerî darbesinin faileri hakkında iddianame hazırlayan eski savcılardan rahmetli Sacit Kayasu hukuk ve adaletin teminatı olması gereken dönemin HSYK'sı tarafından meslekten ihraç edilmiştir. HSYK'nın hukuka ve demokrasiye olan mesafesi, sivil siyasetçilerin vesayet makamları karşısındaki eziklikleri, darbe faillerinin bugüne kadar cezasız kalmasına sebep olmuştur.

Son yıllarda sivil siyasetin vesayet makamlarından kendini azade kılmış olması, toplumun değişim taleplerindeki ısrarı, dünyanın bir pazar haline gelmiş olmasının sağlamış olduğu avantajlarla, geç de olsa darbe faillerinin yargı önüne çıkmasını sağlayıcı adımlar atılmıştır. İşte atılan bu olumlu adımlardan biri de şüphesiz kamuoyunda 28 Şubat darbesi olarak bilinen eylemin faillerinin yargı önüne çıkarılmış olmasıdır. Bu darbe yargılamasında başından itibaren bugüne kadar, bir kısım müşteki, mağdur ve katılanların vekili sıfatıyla bütün duruşmaları takip etme imkânı buldum. Biri eski YÖK başkanı, 102'si de asker olan 103 sanıklı dosyanın yargılama sürecinde, mahkeme heyetinin tutumları, sanıkların duruş ve söylemleri, mağdur ve mağdurelerin tutumları ve en önemlisi yargılamanın gidişatına etki edecek pozitif ve negatif etkenlerin neler olabileceğini şu şekilde açıklamak mümkündür.

Bugüne kadar 28 Şubat davasının yargılmasını yapan iki mahkeme heyetinin; yargılama sürecinde ulusal ve Türkiye'nin taraf olmuş olduğu sözleşmelerden kaynaklı hiçbir hakkı ihlal etmediğini rahatlıkla söylemek mümkündür. Mahkemelerin bu iyi niyetli tutumundan kaynaklı olarak sanıklar, duruşma salonunda sanıklara ayrılan yerlere oturmaktan bile imtina etmiş ve mahkeme başkanının tüm uyarılarına rağmen sanıklar salonda kendilerine ayrılmış yerlere oturmamışlardır. Yargılama süresince sanıkların savunma hakları ihlal edilmemiş ve sanıklardan biri, iki gün boyunca savunma yapmıştır.

İki mahkemenin yargılama sırasında sanıklara yaklaşımı ile diğer mahkeme ve davalardaki sanıklara yönelik yaklaşımın aynı olmadığı söylenebilir. Bu da bizim gibi insan hakları savunucularına; “Türkiye’de adil yargılanmak istiyorsan darbe yapman gerekir.” sözünü söyletmektedir.

Yargılama sürecinde mahkemelerin, sanıkların haklarına gösterdiği hassasiyeti müşteki ve katılanların hakları için de gösterdiğini söylemek oldukça zordur. Mağdur ve müşteki avukatların konuştuğu sırada mahkeme salonunda çıkarılan uğultu sesi ve bilinçli fısıldaşmalar sanıkların psikolojik harekât konusunda ne kadar maharetli olduklarını ortaya koymaktaydı. Bu durum birçok defa mahkeme başkanına iletildiği halde mahkeme başkanını sanıkların psikolojik harekât taktiklerinin önüne geçememiştir.

Bu dava sürecinde en büyük hayal kırıklığı 28 Şubat sürecinde mağdur olmuş kitlenin davaya ilgisiz kalmış olmasıdır. Yargılama başlamadan önce Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, iki mahkeme salonu arasındaki duvarı yıktırarak büyük bir salon haline getirmişti. İlk gün salonun dolması, ikinci gün salonun önemli bir kısmının boş kalmış olması mağdur kitlenin davaya olan ilgisizliğinin açık fotoğrafıdır. Bütün duruşmalarda sanık yakınlarının, mağdur sayısından iki veya üç kat daha fazla olduğunu söylemek mübalağa olmasa gerektir. Mağdur kitlenin bu ilgisizliği ve vurdumduymazlığı sanıklara güven vermiş ve bazı sanıklara duruşma salonunda; “Bugün de olsa aynı eylemi yaparım.” dedirten imkan ve zemini oluşturmuştur. Yargılama sürecinde mağdur kitleye aidiyet hissettiğini iddia eden avukatların “devran döner korkusuyla” duruşma salonundan epey uzak durmaları da ayrı bir soru ve sorun olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu dava sürecinde medyanın özellikle muhafazakâr medyanın davaya yaklaşımı da sorundur. Önemli bir kısmı belli duruşmalar dışında davayı takip etmemiş, masa başı haberlerle bu yargılama sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine zarar vermişlerdir. Hatta davanın esasını teşkil eden olay ve belgeler üzerinde yoğunlaşarak bunları kamuoyuyla paylaşması gerekirken, dava sürecini magazinleştirerek davayı sulandırma gayreti içerisinde olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde son yarım asırda her on yılda bir yapılan darbe ve muhtıraların bugüne kadar yargılanamaması mahkemeler açısından da önemli zorlukları barındırmaktadır. Darbe ve muhtıraların nasıl yargılanması gerektiğine ilişkin bugüne kadar

gerek akademik çevrelerde gerekse hukuk camiasında oluşmuş ortak bir görüşün olması yargılamayı yapan mahkemelerin işini zorlaştırmaktadır. Uluslararası toplumun bu tür darbe yargılanmalarındaki tecrübeleri şüphesiz çok anlamlı ve etkili olacaktır. Bundan dolayı bu ve benzeri sempozyumlar, hem Türkiye demokrasisinin sağlam zeminler üzerinde inşasını kolaylaştıracak hem de bu tür davalarda adil kararlarının ortaya çıkmasına önemli bir katkı sunacaktır. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da uluslararası toplumun deneyim ve tecrübelerinden yararlanmak, bizlere en az hata ile yargılama sürecini bitirme imkânı tanıyacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 54. hükûmetine karşı fiilen gerçekleşmiş bir darbedir. Bu darbe ile hükûmet alaşağı edilmiş olduğu gibi Batı Çalışma Grubu gibi yasa dışı bir istihbarat ağıyla da toplumun önemli bir kesimine darbe vurulmuştur. Diğer darbelerde olduğu gibi bu darbe süreciyle de darbeciler sivil siyaseti yeniden tanzim etmeye soyunmuşlardır. Toplum mühendisliği gibi yakıcı ve yıkıcı etkiler doğuran girişimlerde bulunulmuş; yargı, bürokratik baskılar ve bazı kirli yöntemlerle toplum sindirilmeye çalışılmıştır.

İşte 28 Şubat davası bu eylemleri gerçekleştirilen kişilere hesap sorma zeminidir. 28 Şubat davası aslında darbeci zihniyete sahip her türlü vesayet odaklarını tevbeyle davet eden bir sürecin adıdır. Bunun için o dönemde mağdur olmuş veya olmamışsa bile insani değerler taşıyan herkes bu yargılama sürecine sahip çıkarak, ortak bir akıl ve etkin bir dayanışma örneği ile davayı sahiplenmelidir. Devran döner kokusuyla duruşma salonundan uzak durmayı tercih eden meslektaşlarımızın duruşma salonlarında yerlerini alması gerekir. Ortak akıl dayanışma düsturlarından taviz vermeyen bir yapıya karşı mağdurların ve insani değerlere ait sözü olan herkesin ortak akıl ve kolektif mücadele yöntemini benimseyerek hareket etmeleri elzemdir.